

Hordalandsposten

**+3000 LESERE
I BODØ**

SIDE 22
OG 23

Kenneth
Svendsen
ferierende
stortingspo-
litiker (FrP)
FOTO: RUNE
NILSEN

Nr. 180 136. årgang Uke 32 Bodø, lørdag 8. august 1998

Løssalg kr 10,00 (utenfor Nord-Norge kr 12,00)

Familien vurderer ny landssviksak: **VIL RENNVASKE KNUT HAMSun**



Oppreisning. – Hamsun var en olding i krigsårene, avskåret fra det meste av informasjon om det som skjedde, sier Marianne Hamsun, her foran Hamsuns hjem i Hamarøy. Hun mener dikteren fortjener en ny rettssak.

FOTO: ØYVIND A. OLSEN

■ Hamsun-familien ser på mulighetene for å få gjenopp-tatt landssvik-oppgjøret mot Knut Hamsun.

– Vi har diskutert saken med både venner og advokater. Dette er et meget ømtålig tema, men jeg tror en ny rettssak vil frikjenne Knut Hamsun, sier dikterens svigerdatter, Marianne Hamsun (73).



Landssvikdømt. Knut Hamsun.

SIDE 6 OG 7

Sjansen norsk Okkupasjonshistorie 2014

ØNSKER NY RI FOR KNUT HAM

HAMARØY: – Det er krefter som arbeider for å få gjenopptatt landssvik-oppgjøret mot Knut Hamsun. Dette har blitt diskutert både innad i Hamsun-familien og blant advokater, venner og bekjente, forteller Hamsuns svigerdatter, Marianne Hamsun (73), til NP.

ØYVIND A. OLSEN

Marianne Hamsun møtte aldri Knut Hamsun personlig, men hun ønsker sterkt at rettsaken mot dikteren må bli tatt opp til ny vurdering.

Landsvik

Utsikten med en eventuell gjenopptakelse av rettsoppgjøret er å få dikteren frikjent fra dommen han fikk i 1948, eventuelt å oppnå en mildere dom. Hamsun ble stemplet som landssviker og ilagt en bot som ifølge Tore Hamsuns enke utgjør over 20 millioner kroner, ut fra dagens pengeverdi.

– Det finnes advokater som er mer enn villige til å påta seg saken. Jeg har ikke vært i kontakt med noen av disse, men det har et annet medlem av Hamsun-familien, forteller Marianne Hamsun.

Ikke umulig

I forbindelse med et foredrag og hun har holdt om Knut Hamsuns liv og diktning under Årets Hamsundager, har hun blant annet sagt seg grundig inn i danske Thorkild Hansens bok «Prossessen mot Hamsun», samt «Seierherrens justis» og «Nytt lys over landssvikeroppgjøret» av avdøde høyesterettsadvokat Albert Wiesener.

– Wiesener jobbet som advokat både under og etter krigen og kjente problematikken til bunns.

«Jeg var ikke NS-medlem»

HAMARØY: I sin bok «Paa gjengrodd stier» som ble utgitt i 1949, skriver Knut Hamsun at han aldri var medlem av Nasjonal Samling (NS):

Det som skal felle meg til jorden er ene og alene

Hans bøker gir gode argumenter for å forsøke å få gjenopptatt Hamsuns sak. Jeg har forstått at det ikke er noen umulighet, sier Marianne Hamsun.

Mørke skygger

Dommen som stemplet Knut Hamsun som landssviker har vært en tung byrde for Hamsun-familien i alle år etterpå. Den har også kastet mørke skygger over hans glitrende forfatterskap og har gjort det vanskelig for forfatteren Knut Hamsun å bli akseptert av det offisi-

og fremdeles mener at dommen mot Hamsun var feilaktig og dypt urettferdig. Det hersker høyst ulike oppfatninger om hvor nazi-vennlig dikteren virkelig var.

– Hamsun var en olding i krigsårene, nesten døv, uvitende, og avskåret fra det aller meste av informasjon om det som skjedde. Dessuten var han en Hamsun, en motsatt, påpeker hun.

– Hva kan oppnås gjennom en ny rettsak?

– Jeg tror den vil frikjenne ham. Det igjen vil kunne resultere i at mye av fortellingen Hamsun er blitt utsatt for vil opphøre. Se bare på norske skoleelever av i dag. De vet svært lite om Hamsun.

Ømtålig tema

Marianne Hamsun har ikke noen hastant oppfatning av hvor sannsynlig det er at det vil bli gjort forsøk på å få gjenopptatt landssvikeroppgjøret mot hennes avdøde svigerfar.

– Dette er et veldig, veldig ømtålig tema, men siden Knut Hamsun er så aktuell, burde det på nytt vært sett på denne delen av hans liv, mener hun.

elle Norge.

– Jeg var selv ung jensning under krigen og hadde en slektning som ble drept. Likevel mener jeg at det vil være riktig at både Hamsun og andre som kanskje fikk et urettferdig oppgjør, får anledning til å få prøvd sine saker på nytt, mener svigerdatteren.

En motsatt

Marianne Hamsun viser til at det er mange som mente

mine artikler i avisene. Det er ingen annen ting som kan overføres på meg. For såvidt er mitt regnskap enkelt og greit. Jeg har ikke angitt noen, ikke deltatt i møter, ikke engang vært innblandet i svarbeboersaf-

fører. Jeg har ikke gitt noe til frontkjemperne eller NS, som det nå sies at jeg har vært medlem av. Ingen-ting altså. Jeg har ikke vært medlem av NS!



Ny sak. Marianne Hamsun ønsker å gi dikteren oppreisning gjennom et nytt rettsoppgjør. (A)

– En enorm belastning

HAMARØY: – Å få gjenopptatt landssvikeroppgjøret mot Knut Hamsun vil medføre en så enorm belastning for familien at det må vurderes svært nøye, sier Knut Hamsuns barnebarn, Leif Hamsun (55).

ØYVIND A. OLSEN

Grunnen til at spørsmålet først nå er blitt aktualisert, 50 år etter at Hamsun fikk sin dom, er at Tore Hamsun, Leif Hamsuns far, og sønn av dikteren, ikke ønsket å påta seg belastningen med å få rettsoppgjøret opp til ny vurdering.

– Det får eventuelt skje etter at jeg er gått bort, mente min far, forteller Leif Hamsun.

Han representerer i dag Hamsun-familien utad og tar seg blant annet av rettighetene i forhold til Gylden-dal forlag.

Leif Hamsun er ikke sikker på om tiden er moden for å få prøvd Knut Hamsuns sak på nytt.

– Dette er et utrolig følsomt tema. Jeg er veldig usikker og må forhøre meg grundig først. Jeg kan ikke uten videre utsette familien for den voldsomme belastningen dette vil medføre. Vi er klar over at det vil utløse et oppstyr uten like, sier Leif Hamsun.

Han mener likevel at Hamsun bør få en form for oppreisning.

– Han fikk en altfor hard dom. Den satte familien på bakke i årevis. Det husker til og med jeg selv som jeg bare var en guttunge da.

Pro Tyskland

Han understår ikke at Knut Hamsun opptrådte veldig pro Tyskland i krigsårene.

– Det nytter ikke å bortforklare avisartiklene han skrev og hans nekrolog over Hitler. Det Hamsun-familien imidlertid kan stå veldig hardt på, var at Knut aldri var medlem av NS. Det var kun to medlemmer av familien vår som ikke var medlem av NS under krigen. Det var Hamsun selv og min mor, forteller Leif Hamsun.

Dikterens sønnesønn mener mye av det Hamsun sa og gjorde under krigen, ble mistolket.

– Hamsun hadde et navn og en posisjon. Det ble brukt. Knut selv var langt på vei både døv og blind. Hans kone Marie, tildels også søn-

nen Arild, utestengte ham fra vesentlig informasjon.

– Det verste Hamsun visste var når det kom tyske offiserer til Nørholm. Han nektet å møte dem og låste seg inne.

Holdt foredrag

– Marie, derimot, dro rundt på foredragsturneer for NS og sto på. Min far, Tore, var svært glad i sin mor og likte ikke å bli konfrontert med dette faktum. Det er heller ingen tvil om at Hamsun gjorde mye for å hjelpe nordmenn som var kommet i tysk fangenskap i løpet av krigsårene, påpeker Leif Hamsun.

– Da krigen nærmet seg slutten og Hitler var død, advarte Marie Knut mot å skrive noen nekrolog. Hun skjønnte hvor det bar hen. Hamsun selv var ikke klar over helheten i situasjonen og gikk selvsagt sin egen vei også da. Det ble skjebnesvangert, mener sønnesønnen til Knut Hamsun.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie 2014

RETTS- SAK HAMSUN



1 ny retts sak vil frikjenne ham, sier Hamsuns svigerdatter.

– Vekker fortsatt sterke følelser

BODØ: – Det er ingen tvil om at landssvikdommen har kastet dystre skygger over Knut Hamsuns forfatterskap. Fortsatt er følelsene blant folk sterke.

REIDUN KJELLING NYBØ

Det sier leder for Hamsun-selskapet og førsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø, Nils Magne Knutsen. De siste dagene har han vært engasjert i et litteraturseminar om Knut Hamsun på Hamsundagene i Hamarøy.

For Knutsen er det helt nytt at det arbeides med en mulig gjenopptakelse av saken mot Knut Hamsun.

Debatten pågår

Slik jeg ser det er det to sider ved rettsoppgjøret. En ting er den moralske siden ved det som skjedde knyttet til Hamsuns rolle og hans diktning. Det andre er det rent formelle, jussen i saken. Og det er dette siste området en ny retts sak vil omfatte, sier Knutsen.

Han tror nok en retts sak

vil blåse nytt liv i debatten om Hamsun, men mener samtidig at debatten om rettsoppgjøret og Hamsuns rolle sett i lys av hans forfatterskap, vil pågå uansett.

Fortsatt protester

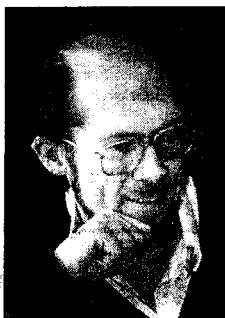
– På den ene siden har forførmelsen av Hamsun stilnet med årene. Folk har valgt å konsentrere seg om det Hamsun fortjener å bli husket for: hans forfatterskap, ikke som den politisk vilfarne. På den andre siden skaper Hamsun fortsatt voldsomme diskusjoner. Skal det reises en byste av ham et sted i Norge, kommer reaksjonene straks, sier Nils Magne Knutsen.

Selv ser han på Hamsuns liv og forfatterskap som spesielt interessant nettopp fordi Hamsun representerer både svart og hvitt i tilværelsen.

FOTO: ØYVIND A. OLSEN

„Skal det reises en byste av Hamsun, kommer reaksjonene straks“

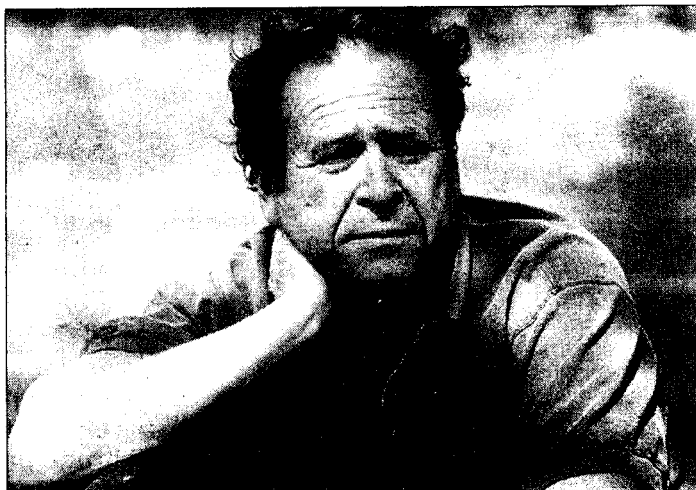
NILS MAGNE KNUTSEN, HAMSUN-HISTORIKER



Overrasket. Hamsun-historiker Nils Magne Knutsen er overrasket over at det jobbes med en gjenopptakelse av rettssaken mot Knut Hamsun.

ARKIVFOTO: BJØRN ERIK OLSEN

– Han skaper et dilemma, et moralsk problem, og hadde ikke engasjert så sterkt hvis han bare hadde vært snill og grei, sier Knutsen.



Engasjert. Advokat Arne Haugestad har lenge vært, og er fortsatt meget engasjert i debatten om Knut Hamsun.

ARKIVFOTO: DAGBLADET

Tar gjerne saken

BODØ: Advokat Arne Haugestad har vært meget engasjert i landsvikersaken mot Knut Hamsun. Han påtar seg mer enn gjerne oppgaven med å arbeide for at saken blir gjenopptatt.

REIDUN KJELLING NYBØ

Haugestad har tidligere vært kontaktet av representanter for Hamsun-familien. Han har deltatt aktivt i debatten om rettssaken mot Hamsun, en debatt som spesielt blomstret opp etter at Thorkild Hansen ga ut boken «Proessen mot Hamsun» i 1978.

– Fundamentale feil

Haugestad mener det er begått flere fundamentale feil under behandlingen av Hamsun-saken. Han har

gjennomgått Hamsuns arkiv i riksarkivet og har kommet fram til at det spesielt i forbindelse med innleggelsen av Hamsun på Psykiatrisk Klinik på Vindern ble begått flere lovbrudd. Han mener også at det ikke var tilstrekkelige holdepunkter for at Hamsun var medlem i NS.

Ble brukt

– Dersom familien ønsker det, er jeg beredt til å se på denne saken, sier Haugestad til NP.

Han vil ikke unnskyld

Hamsuns tyskvennlighet, men mener man må ta hensyn spesielle omstendigheter rundt Hamsuns rolle, at han var en svært gammel mann da dette skjedde, at han ble brukt og mistolket siden han hadde et så kjent navn.

Urettferdig

Haugestad har i flere artikler i Dagbladet – som også er utgitt i bokform – argumentert for at Hamsun ble urettferdig behandlet.

– Ikke foreldet

BODØ: – Selve tidsforløpet i seg selv er intet hinder for at 50 år gamle straffesaker kan bli gjenopptatt, sier statsadvokaten i Nordland, Geir Fornebo.

Men Fornebo er usikker på hvilken lovgivning som i så fall må legges til grunn, dagens mer liberale bestemmelser knyttet til gjenopptaking, eller datidens lovgivning.

– Det knytter seg nok en del kompliserte momenter rent juridisk til en slik gjenopptakelsessak, sier Fornebo som ikke kjenner til andre forsøk på å ta opp igjen landssviksaker.

Han ønsker ikke å gå kon-



Statsadvokat Geir Fornebo

ARKIVFOTO

kret inn på denne saken, men understreker at tiden som har gått ikke er noe hinder for å ta opp 50 år gamle straffesaker.

Hvordan en slik gjenopptakelsessak vil kunne foregå, er Fornebo usikker på, nettopp fordi saken vil være så spesiell.

Nordlandsposten FAKTA

■ Knut Hamsuns opposisjon mot den «demokratiske» tidsånd, hans motvilje mot USA og England og forkjærlighet for Tyskland og tysk kultur førte til at han sympatiserte med nazismen.

■ I 1948 ble den snart 90 år gamle Hamsun i Høyesterett dømt til å betale 325.000 kroner i bot. Bakgrunnen var at han var oppført som medlem i Na-

sjonal Samling, og at han i en rekke avisartikler etter rettens mening hadde gått inn for å svekke den norske motstanden og forberede okkupasjonsmakten.

■ De psykiatriske sakkyndige konkluderte med at Hamsun ikke var sinnssyk, men at han hadde varig svekkede sjelsevner.

■ Hamsun ble en tid anbrakt på gamlehjem, før han fikk vende tilbake

til gården Nørholm ved Grimstad.

■ Hamsun skjønte ikke hvorfor han ble trukket for retten som en landsforræder, for han hadde oppriktig kjærlighet til sitt land. Da han etter krigen så tilbake på sin politiske holdning, sa han: «Ingen sa til meg at det var galt det jeg sa og skrev, ingen i hele landet».